

YHTEENVETO
<p>Suunnittelualan nimi, sijainti ja pinta-ala</p> <p>Maakylän - Räyskälän alue sijaitsee Kanta-Hämeen maakunnassa, Lopen ja Tammelan kunnissa. Suunnittelualan kokonaispinta-ala on 1811 ha, josta 3 % on vettä.</p>
<p>I Nykytilan kuvaus</p> <p>Suunnittelualueeseen kuuluvat Maakylän - Räyskälän alue -nimisellä Natura-kohteella (FI0327003) sijaitsevat valtion maat ja yhdeksän yksityistä luonnonsuojelualuetta. Valtion maiden ytimen muodostaa asetuksella 383/1995 perustettu Komion luonnonsuojelualue. Komiolla on lisäksi myöhemmin valtiolle siirtyneitä luonnonsuojeluun varattuja alueita, joita on myös Melkuttimien, Purinsuon ja Kerityn ympäristössä. Suunnittelualueeseen kuuluu n. 66 ha Metsähallitus Metsätalous Oy:n hallinnassa olevia monikäyttömetsiä ja tutkimusmetsiä. Tutkimusmetsien hoidosta ja käytöstä vastaa Luonnonvarakeskus.</p> <p>Maakylän - Räyskälän alue on valtakunnallisesti erittäin merkittävä ja monimuotoinen luontotyyppien kokonaisuus Hämeen järviylängöllä. Alueella on edustavaa harjuluontoa, luonnontilaisia keidassoita, karuja ja kirkasvetisiä harjujärviä ja suppalampia sekä humuspitoisia järviä. Harjujakso on osa III Salpausselkää ja lähes koko harjualue on tärkeää pohjavesialuetta. Alueen vallitsevat Natura-luontotyytit ovat harjumetsät, keidassuot, borealiset luonnonmetsät ja puustoiset suot. Erilaisten elinympäristöjen ansiosta Maakylän - Räyskälän alue on lajistoltaan monipuolinen. Suunnittelualueella esiintyy useita luontodirektiivin II- ja IV -liitteen lajeja sekä erityisesti suojeltavia lajeja. Pitkään ylläpidetyn palojatkumon ansiosta alue on tärkeä paahteisista elinympäristöistä ja palaneesta ja hiiltyneestä puuaineksesta riippuvaisille lajeille. Suunnittelualue on hämeen kylmäntukan läntisimpiä esiintymisalueita.</p> <p>Historiallisesti Komion ydinalueet ovat yhteiseksi nautinta-alueiksi määriteltyjä maita, jotka jäivät Isojaossa ns. kruunun maiksi. Suunnittelualueelta on arkeologisessa inventoinnissa löytynyt lukuisia tervahautoja, hiilimiiluja, vedenalaisia liistekatskoja ym. historiallisen ajan jäänteitä, jotka kertovat metsä- ja muiden luonnonvarojen vuosisataisesta hyödyntämisestä.</p> <p>Maakylän - Räyskälän Natura-alueen toteutustavat ovat luonnonsuojelu-, maankäyttö- ja rakennus-, maa-aines- ja vesilaki. Suunnittelualueella Natura-verkoston tavoitteet toteutetaan pääosin perustamalla luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaisia luonnonsuojelualueita. Tutkimusmetsien ja muiden valtion metsätalousalueiden osalta toteutustapana on maa-aineslaki, jolloin suojelutavoitteet saavutetaan yksittäisten hankkeiden maa-aineslain mukaisella lupamenettelyllä. Suunnittelualan suojelulla toteutetaan Natura 2000-verkoston tavoitteiden lisäksi valtakunnallisia harjujen-, soiden- ja rantojensuojeluhelmia.</p> <p>Maakylän-Räyskälän alue on osa Hämeen järviylängön luonnonsuojelu- ja virkistysaluekokonaisuutta, johon kuuluvat lisäksi Liesjärven ja Torronsuon kansallispuistot, Kojjärvi ja Saaren kansanpuisto. Suunnittelualueella kulkevat Paaran Patikan ja Poronpolun reitit, joihin liittyy vakiintuneita retkeilytapahtumia. Patikointireittien lisäksi alueella on opastettu maastopyöräreitti ja talvella ylläpidetään latua. Alueen reitistö on osa Hämeen Ilvesreitistä. Ulkoilijat suosivat Iso-Melkuttimien ympäristöä ja Komion luonnonsuojelualuetta. Komiolla on kaksi varauskäytössä olevaa leirialuetta. Iso-Melkuttimella on laitesukellusharrastuksen tukikohta. Suunnittelualan vuotuisiksi kävijämääräksi arvioidaan n. 15 000-20 000 käyntiä. Palvelurakenteiden ja reittien huollosta vastaavat leirialueita lukuun ottamatta käyttöoikeussopimuksin Hämeen virkistysalueyhdistys, Lopen kunta ja Lopen Samoojat ry. Leirialueita ylläpitää Metsähallitus.</p> <p>Suunnittelualueella on voimassa kymmenen metsästysvuokrasopimusta seitsemän eri metsästysseuran kanssa. Sopimukset koskevat sekä pienriistaa että hirvieläinten ajoa ja metsästystä. Metsähallituksen hallinnassa olevat vesistöt kuuluvat Metsähallituksen Etelä-Suomen vapalupa-alueeseen (7413) ja osa lammista lisäksi Häme- ja Satakunta pyydyslupa-alueeseen (6004).</p> <p>Tutkimuskohteena suunnittelualue on monipuolinen ja siellä tehdään mm. vesistötutkimusta ja -seuranta, ennallistamis- ja luonnonhoitoseurantoja, lajistoseurantoja sekä pinta- ja pohjavesiseurantoja. Alueella on Luonnonvarakeskuksen tutkimusmetsiä.</p> <p>Suunnittelun loppuvaiheessa Metsähallituksen Luontopalvelujen hallintaan siirtyi n. 278 ha Natura-alueella sijaitsevia maita Komion ja Kerityn ympäristössä. Ne eivät ole mukana suunnittelualan rajauksessa, mutta suunnitelmaan on kirjattu yleispiirteisiä toimenpidetavoitteita myös näiden alueiden hoitamiseksi osana suojelualuekokonaisuutta. Nämä alueet mukaan lukien suunnitelma kattaa n. 36 % Natura-alueen pinta-alasta. Koko Natura-alueen tasolla tarkastelua tehdään yhteistyössä Hämeen ELY-keskuksen kanssa laadittavassa Natura-alueen tilanarvioinnissa (NATA).</p>
<p>II Keskeiset arvot ja uhat</p> <p>Keskeiset suojelu- ja käyttöarvot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjumetsät, borealiset luonnonmetsät ja keidassuot. Suunnittelualueella esiintyy 15 luontodirektiivin luontotyyppiä ja neljä lajia, mm. hämeen kylmäntukku ja liito-orava. Alueella on laajuudeltaan merkittäviä, mutta edustavuudeltaan vaihtelevia harjumetsiä. Luutasuon ja Purinsuon luonnontilaisena säilyneet keidassuot ovat edustavia. Osa luontodirektiivien luontotyypeistä ja lajeista on uhanalaisia. Suunnittelualan

sisävesiluontotyyppien merkitys syntyy niiden yhteydestä koko laajemman Natura-alueen erilaisten järvien muodostamaan kokonaisuuteen.

- **Harjumuodostuma, pohjavesialue, suo-, metsä- ja järviökosysteemit.** Suunnittelualue on osa III Salpausselän monipuolista harjualueutta. Maakylän-Räyskälän harjujakso on tieteellisesti erittäin merkittävä, koska siinä näkyy Itämeren kehitysvaiheisiin liittyvä vedenpinnan äkillinen lasku. Pohjoisosassa Pernunnummen sandurdelta muodostaa kirkasvetisine lampineen ja järvineen hyvin säilyneen ja edustavan luontokokonaisuuden, joka on maisemallisesti erittäin merkittävä. Lähes koko Maakylän-Räyskälän harjualue on pohjavesialueutta. Alue sijaitsee vedenjakajalla ja sisältää seudullisesti harvinaisia karuja ja kirkasvetisiä harjujärviä, suppalampia ja humuspitoisia järviä. Niiden merkitys on vain valtion alueista muodostuvalla suunnittelualueella kuitenkin vähäisempi suhteessa koko Natura-alueeseen. Alueen useimpien järvien vedenlaatu on lähes luonnontilainen. Osa järvistä ja lammista on edustavuudeltaan ja luonnontilaltaan erinomaisia. Pienvesistä arvokkaimpia ovat Iso-Melkuttimen ja Onkilammen laskupurot.
- **Rakentamattomat rannat ja ehjä maisemakokonaisuus.** Suunnittelualue on osa Hämeen järviylängön laajaa metsäaluetta. Pääosin rakentamattomana säilyneet rannat ja melko luonnontilaiset harju- ja järvimaisemat muodostavat ehjän maisemakokonaisuuden, joka luo alueelle erämaisen vaikutelman suhteessa sitä ympäröivään useiden taajamien ja kaupunkien tiiviisti rakennettuun kehään.
- **Monipuoliset retkeilymahdollisuudet.** Laajat Hämeen Ilvesreitit, Poronpolun ja Luutaharjun Samon sekä Pikku-Samon reitistöt sijoittuvat osin suunnittelualueelle. Ulkoilijat suosivat Iso-Melkuttimen ympäristöä ja Komion luonnonsuojelualuetta, joissa on palveluvarustusta. Varattavissa olevat leirialueet, laitesukellusharrastuksen tukikohta ja esimerkiksi pyöräilyyn erinomaisesti sopiva maasto luovat puitteita monipuoliselle harrastustoiminnalle. Kohde on lähiseutujen ja -kaupunkien asukkaille ja mökkeilijöille merkittävä virkistyskohde, jonka suosion voi tulevaisuudessa odottaa kasvavan myös pääkaupunkiseudulla. Retkeilyn vetovoimatekijöitä ovat maisemiltaan avara, helpokulkuinen ja vaihteleva harju-, järvi- ja suoympäristö sekä kattava palveluvarustus. Räyskälän ilmailukeskus ja kyläkauppa täydentävät aluekokonaisuuden palvelutarjontaa.
- **Ylläpidon toimintamalli ja monipuolinen toimijaverkosto.** Suunnittelualue on paikallisille toimijoille sosiokulttuurisesti erittäin tärkeä. Monipuolinen toimijaverkosto ylläpitää ja kehittää alueen palveluita ja tapahtumia, merkittävältä osin myös vapaaehtoisvoimin. Retkeilyn palveluvarustuksen ylläpidosta vastaavat Metsähallituksen lisäksi Hämeen virkistysalueyhdistys, Lopen kunta ja Lopen Samoojat ry.

Suunnittelualueen luontoarvoihin kohdistuvat uhkatekijät liittyvät sekä aiempaan maankäyttöön (mm. metsätalous, vesiolojen muuttaminen) että ulkopuoliseen maankäyttöön (mm. vesiolojen muutokset, ojitukset, vedenotto, lentokentän/ilmailukeskuksen ja sen toimintojen mahdollinen laajentuminen, melu), mutta myös itse alueella lisääntyvään virkistyskäyttöön haittavaikutuksineen (mm. luvaton maastoajoneuvojen käyttö, luvaton tulenteke). Harjuluonnon ja paahdeympäristöjen kannalta merkittävin uhka on sukcession myötä etenevä umpeenkasvu ja luontaisten metsäpalojen puute.

III Tavoitteen asettelu

Suunnitelman päämäärät

Suunnittelualueen hoidolle ja käytölle asetetaan seuraavat päämäärät:

- 1) Suunnittelualueen luontotyytit ja lajisto (erityisesti Natura-luontotyytit, direktiivilajisto ja uhanalainen lajisto) ovat edustavia. Niiden edustavuutta ja luonnontilaisuutta parannetaan aktiivisilla hoitotoimenpiteillä.
- 2) Alueen luonnon- ja geologiset arvot on turvattu. Metsä-, suo- ja vesiekosysteemit säilyvät toimivina.
- 3) Alueen erämainen luonne säilyy lisääntyvästä virkistyskäytöstä huolimatta. Rauhallinen ympäristö turvaa mm. lintujen pesimätuloksen ja luo kävijöille edellytykset mukaviin retkikokemuksiin.
- 4) Suunnittelualue on tunnettu, kiinnostava ja monipuolinen luonto- ja virkistyskohde Hämeessä.

Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut

Melkuttimien alue, Komion ydinalueet Luutalammin ympäristössä sekä Palolammin leirialue osoitetaan retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeiksi, joille alueen virkistyskäyttö pyritään keskittämään. Vyöhykkeellä voidaan ylläpitää, kunnostaa ja pienimuotoisesti kehittää olemassa olevaa palveluvarustusta ja ulkoilureitistöä. Melkuttimien alueelle voidaan tarvittaessa sijoittaa myös uutta palveluvarustusta. Suurten ryhmien leiriytyminen ja useamman päivän leirit ohjataan Komionlampien ja Palolammin varattaville leirialueille.

Pääosa suunnittelualueesta (66 %) kuuluu ns. syrjävyöhykkeeseen, jonka tavoitteena on säilyttää alue mahdollisimman rauhallisena ja luonnonmukaisena. Vyöhykkeellä käytön ohjauksen tarve on vähäinen ja alueella saa retkeillä ja liikkua jokamiehenoikeuksien mukaisesti. Syrjävyöhykkeelle ei ohjata virkistys- ja luontomatkailukäyttöä, mutta alueella jo olevien ulkoilureittien (mm. Ilvesreitti, ladut) ylläpito on mahdollista. Melkuttimien maastopyöräilyreitti voidaan linjata kulkemaan osittain Pernunnummen syrjäosalla. Samoin Pernunnummelle voidaan linjata polkuyhteys Härkätien ja Kaitalammille päättyvän Ilvesreitit välille. Syrjävyöhykkeelle ei rakenneta muuta uutta retkeilyn palveluvarustusta. Yksityiset luonnonsuojelualueet kuuluvat syrjävyöhykkeeseen.

Alueelle ei osoiteta rajoitusvyöhykettä.

IV Toteutus ja toimenpiteet

Asetettuihin päämääriin pyritään suunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä. Suunnittelualueeseen kuuluvat suojeluun varatut valtionmaat perustetaan säädösvalmistelussa luonnonsuojelualueiksi tai liitetään Komion luonnonsuojelualueeseen.

Perustetulle luonnonsuojelualueelle laaditaan kävijöitä ohjaava järjestyssääntö. Eri keinoin pyritään lisäämään kävijöiden tietoisuutta alueella sallituista ja kielletyistä toimista.

Luonnonhoito- ja ennallistamistoimin hillitään harjumetsien umpeenkasvua ja parannetaan paahteisista elinympäristöistä riippuvaisen lajiston elinolosuhteiden säilymistä. Komion palojatkumoaluetta ylläpidetään säännöllisesti toistuvien ennallistamispolttoin. Muita toimenpiteitä ovat esimerkiksi kivennäismaan paljastukset, laidunnus, uhanalaisen lajin siirtoistutukset sekä kuusialikasvoksen poisto ja puuston harvennus valoisuuden lisäämiseksi.

Kävijäpainetta ohjataan jo virkistyskäytössä oleville, parhaiten kulutusta kestäville alueille. Alueella on tarve toteuttaa kävijälaskenta. Melkuttimilla esiintyvää maastoliikennettä ja metsäteillä ajamista pyritään vähentämään puomittamalla suojelualueen sisällä kulkevia metsäteitä ja lisäämällä virallisia, infotauluin varustettuja pysäköintialueita. Iso-Melkuttimen Purinlahdelle perustetaan maksullinen veneenpitopaikka. Tammelan Kaitajärvelle vakiintunut luvaton tulipaikka voidaan muuttaa huolletuksi tulentekopaikaksi ja sen käyttö järjestää myös osin vuokrausperustaisesti niin, että ryhmillä olisi mahdollisuus vuokrata kohde lyhyeen leirytykseen. Luvattomat nuotiokehät poistetaan huoltokäytien yhteydessä. Palveluvarustuksen laajentaminen edellyttää ulkopuolista- tai hankerahoitusta ja ylläpitosisopimusta ulkopuolisen toimijan kanssa. Olemassa olevan palveluvarustuksen ja reitistön ylläpitoa jatketaan nykyisen mallin mukaisesti käyttöoikeussopimuksin.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei osoiteta muutostarpeita suunnittelualueen metsästys- tai kalastuskäyttöön.

Metsähallitus hoitaa ja käyttää suunnittelualueen tutkimusmetsiä Luonnonvarakeskuksen ohjauksen mukaisesti. Suunnittelualueen muilla metsätalousalueilla metsätaloutta harjoitetaan Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaan mukaisesti Natura-alueen suojeluperusteet turvaten.

Ympäristövaikutusten arviointi ja seuranta

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä pyritään säilyttämään ja parantamaan alueella esiintyvien luontodirektiivin luontotyyppien ja lajien, sekä muiden keskeisten arvojen tilaa. Suunnitelma ohjaa alueen käytön järjestämistä niin, että virkistys- ja muu käyttö ei aiheuta merkittäviä riskejä alueen luontoarvoille. Suunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä pyritään turvaamaan alueen suojeluperustelaji hämeenkylmänkukan elinympäristöä ja lisäämään lajin esiintymiä.

Suunnitelman toteuttaminen ei heikennä niitä suojeluarvoja, joiden perusteella alue on sisällytetty Natura 2000-verkostoon. Näin ollen luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 § mukaista Natura -vaikutusten arviointia ei tarvitse suorittaa. Suunnitelman toteutuksen ja vaikuttavuuden seurannassa käytetään Metsähallituksessa hyväksytyjä mittareita.

Vahvistaminen

Metsähallituksen hallinnassa olevien valtionmaiden osalta hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa Metsähallituksen luontopalvelujohtaja.

Komion luonnonsuojelualueen osalta hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Lisätietoa suunnittelusta

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Sen avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet. Suunnitelmakausi on noin 15 vuotta.

Hoito- ja käyttösuunnittelu on Metsähallituksen ja ympäristöhallinnon periaatteiden mukaista osallistavaa suunnittelua. Osallistumistilaisuuksia ja palautemahdollisuuksia järjestetään koko suunnitteluprosessin ajan. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa, taitoa ja näkemyksiä pohjaksi hoidon ja käytön ratkaisuille. Keskustelun avulla pyritään saamaan tavoitteille ja toiminnalle yleinen hyväksyntä sekä luomaan pysyvä yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken.

Hoito- ja käyttösuunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa valtion mailla. Yksityisille luonnonsuojelualueille (YSA) tai muille Natura-alueeseen kuuluville yksityisalueille ei osoiteta suunnitelmalla velvoitteita tai rajoitteita, vaan mahdolliset em. alueita koskevat toimenpide-ehdotukset ovat suosituksia. Toimintaa yksityisillä alueilla ohjaavat YSA-kohteiden rauhoitusmääräykset ja luonnonsuojelulain (1096/1996) Natura 2000 -alueita koskevat säädökset.

Hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu Euroopan komission LIFE-rahoituksella (Paahde-LIFE, LIFE13NAT/FI/000099).